

השאלה בין-ספרייתית במכללות הישראליות: ההשלכות על האוניברסיטאות הישראליות

MULTIYEDA 2006

לין פורת

אחראית צוות השאלה בין-ספרייתית

ספרית אוניברסיטת חיפה

רקע

➤ בשנות התשעים נוסדו/שודרגו מכללות רבות בארץ - רובן עם ספריות קטנות ועם צורך להזמין פריטים מספריות אחרות

➤ קיימת אפשרות שהמכללות משתמשות באוניברסיטאות כ- outsourcers במקום לפתח אוספיהן על ידי רכישת מינוים של כ"ע ורכישת ספרים

רקע (המשך)

העלייה הרצינית בביקוש מהמכללות שדווחה ע"י
אוניברסיטת חיפה (מ 6% מסה"כ הזמנות נכנסות
בשנת 1997 ל 22% מסה"כ הזמנות נכנסות
בשנת 2002)

רקע (המשך)

- המגמה העולמית בספריות היא להעדיף "גישה" על "בעלות" הגורמת לספריות לרכוש פחות ולהזמין יותר מספריות אחרות.
- המחקר הקודם על השב"ס בישראל נעשה לפני 30 שנה.

מטרת המחקר

- לאפיין את הזמנות היוצאות של מכללות ישראליות ובמיוחד את ההזמנות של מכללות המזמינות בעיקר מהאוניברסיטאות
- לאתר את ההשפעות של גידול המכללות על המחלקות להשאלה בין-ספרייתית באוניברסיטאות הישראליות

חשיבות המחקר

לאוניברסיטאות

- לחזות ביקוש עתידי בהשב"ס בהתאם למסלולים החדשים הנפתחים במכללות
- לקבוע מדיניות השב"ס, נהלים ומחירים
- להקצות משאבים לטווח ארוך (כוח אדם ותקציבים)

חשיבות המחקר (המשך)

למכללות

- מעלה את המודעות לשיתוף פעולה בין ספריות
- הקצאת משאבים (כוח אדם מקצועי, תקציבים וציוד) להשב"ס
- רכישת תוכנות להשב"ס (כגון: אלף 500 ואריאל)
- ליישם את מושג ה"הדדיות" בהשב"ס

שאלות המחקר

- מהם האפיונים של ספריות המכללות השולחות את הכמות הגדולה ביותר של הזמנות השב"ס לאוניברסיטאות? : כגון שנת יסודה של המכללה, גודל אוסף הספרייה, קיום מדיניות פיתוח האוסף בכתב, מספר חברי סגל המועסקים בה ומספר הסטודנטים הרשומים בה.

שאלות המחקר (המשך)

- באיזה תחומים ספריות המכללות מבקשות מספריות אחרות?
- באילו ספריות אוניברסיטאיות הייתה עלייה במספר ההזמנות בכלל בין השנים 1997 - 2001?

שאלות המחקר (המשך)

- מהן ההשלכות על מחלקות השב"ס כתוצאה מהגידול (במידה והמגמה תימשך)?
- איזה שינויים ארגוניים או מדיניים הושמו על ידי האוניברסיטאות כדי לטפל בגידול?
- איזה שינויים אפשר ליישם בעתיד במידה והמגמה תמשך?

מתודולוגיה

באוקטובר 2002 נשלחו שני שאלונים:

➤ ל 38 מנהלי ספריות המכללות

➤ ל 17 אחראי השב"ס ביחידות השב"ס ב 7

אוניברסיטאות

מתודולוגיה (המשך)

- 35 שאלונים הוחזרו מהמכללות
- 17 שאלונים הוחזרו מהאוניברסיטאות
- ניתוחים סטטיסטיים נעשו על התוצאות

התוצאות

אפיונים של ספריות המכללות

- נוסדו בשנות השמונים ותשעים (50%)
- חברות במלמ"ד (64%)
- פחות מ 2,000 סטודנטים (63%)
- פחות מ 80,000 ספרים (50%)
- מדיניות פתוח האוסף כתובה (25%)

התוצאות (המשך)

אפיוני הזמנות השב"ס של המכללות

- עלייה ב 47% במספר ההזמנות היוצאות של המכללות בין 2000-2001
- 91% מהמכללות הזמינו יותר מ $\frac{3}{4}$ מהפריטים הדרושים להם מאוניברסיטאות בשנת 2001

התוצאות (המשך)

- ביקוש גדול לחומר בשפה העברית (75% מסה"כ הזמנות של המכללות שסופקו ע"י אוניברסיטת חיפה היו בעברית)
- ביקוש גדול לתזות (15% מההזמנות שסופקו למכללות מאוניברסיטת חיפה היו תזות)

התוצאות (המשך)

אפיוני 14 המכללות שהזמינו יותר מ 80% מההזמנות שלהן מהאוניברסיטאות בשנת 2001

- נוסדו בשנות התשעים
- פחות מ 30,000 ספרים בספרייה
- לא חברות ברשתות מלבד מלמ"ד
- אין להם מדיניות פתוח האוסף כתובה

התוצאות (המשך)

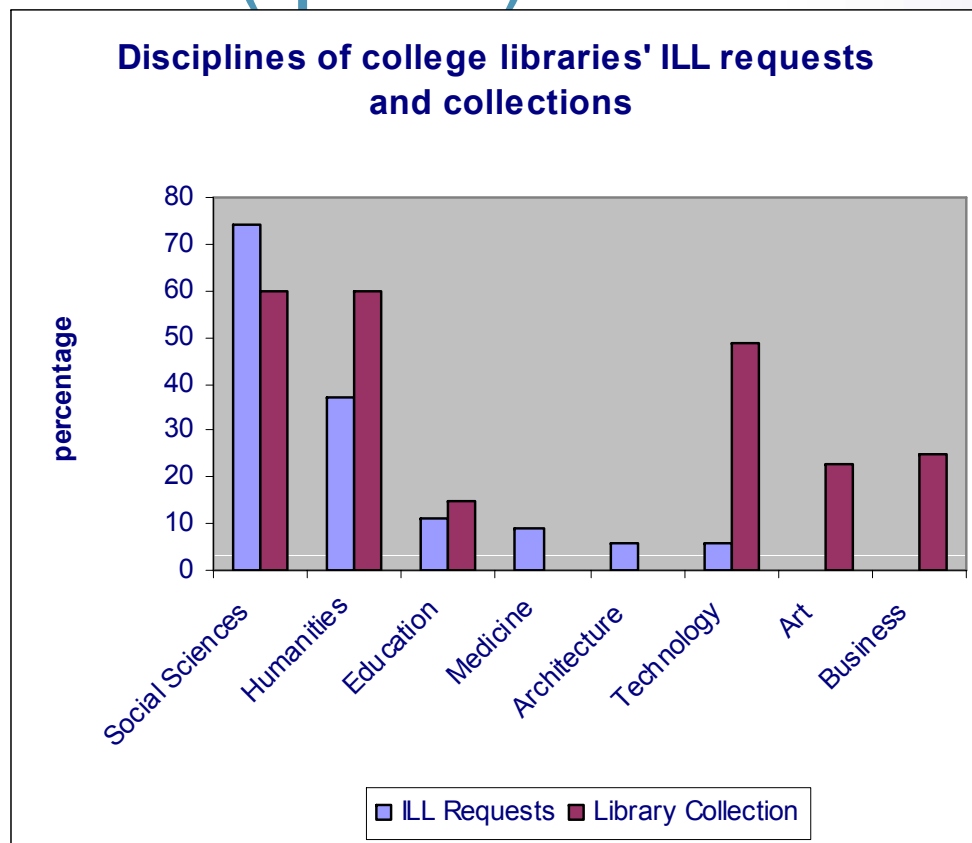
תחומי הזמנות השב"ס ותחומים דומיננטיים באוספי המכללות

- התחומים העיקריים של הזמנות השב"ס של המכללות הם מדעי החברה, מדעי הרוח וחינוך
- התחומים הדומיננטיים באוספים של ספריות המכללות הם מדעי החברה מדעי הרוח טכנולוגיה אומנות וחינוך

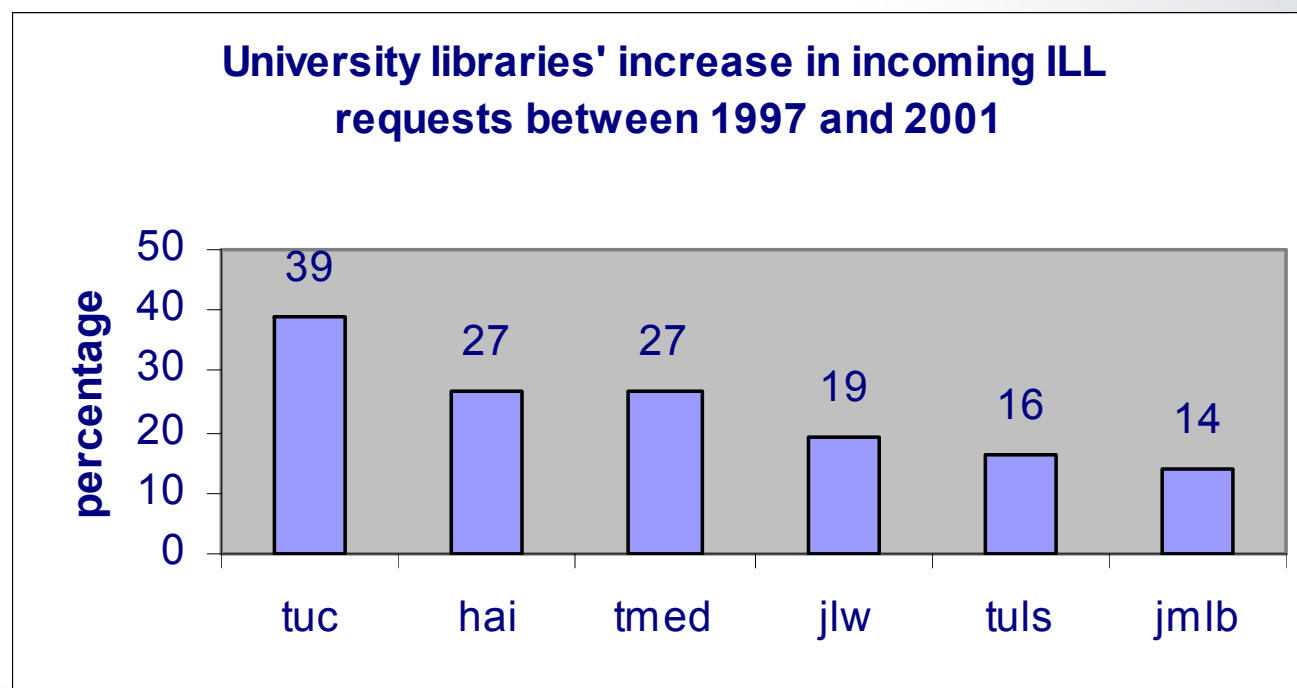
התוצאות (המשך)

התוצאות (המשך)

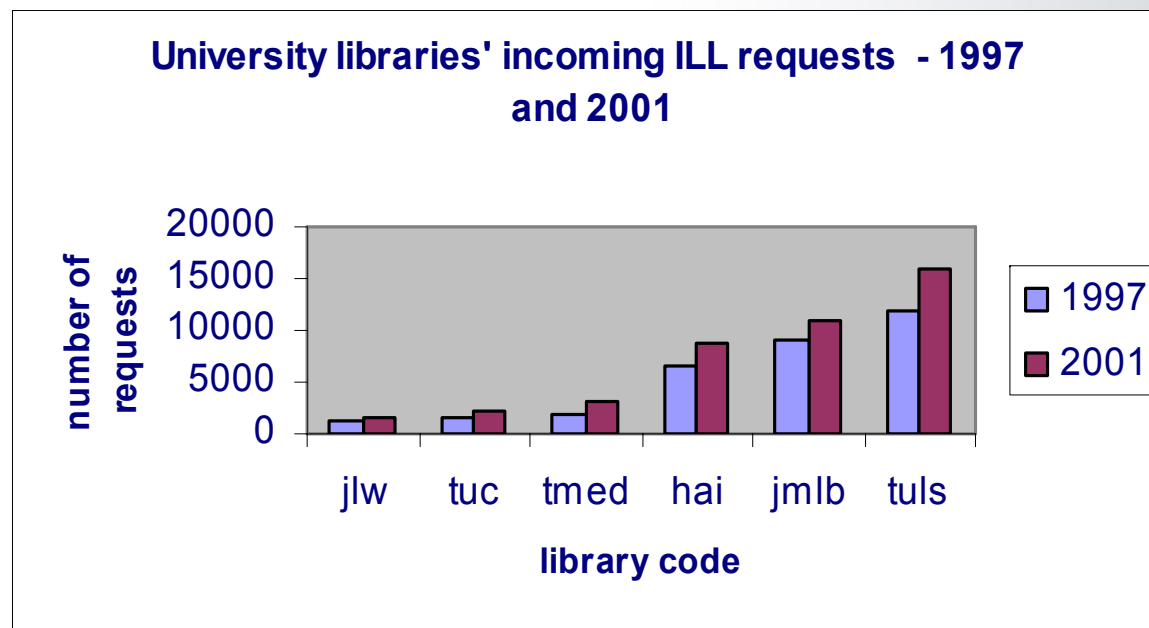
הגידול בהזמנות הנכנסות בספריות האוניברסיטאיות בשנים 1997-2001

התוצאות (המשך)

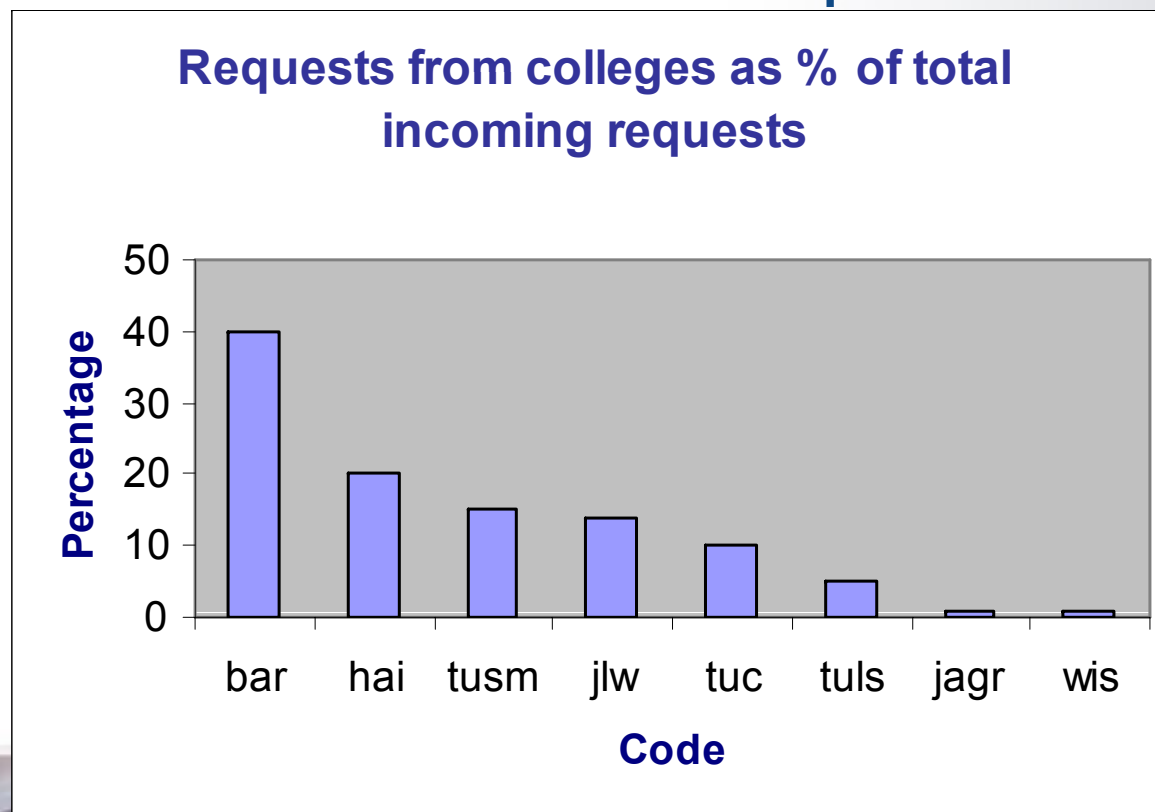
הגידול בהזמנות הנכנסות בספריות האוניברסיטאיות בשנים
1997-2001 (במספרים)

התוצאות (המשך)

הזמנות מהמכללות כחלק מסה"כ ההזמנות נכנסות בשנת 2001

התוצאות (המשך)

ההשפעות של הגידול בביקוש על האוניברסיטאות

➤ יותר לחץ - 50%

➤ עיכובים באספקת ההזמנות - 44%

התוצאות (המשך)

שינויים ארגוניים או מדיניים שהושמו כתוצאה מהגידול

➤ רכישת תוכנות

➤ רכישת ציוד

➤ שינוי במחירים

2

3

סיכום

- יש עלייה רצינית במספר ההזמנות שהמכללות שולחות לאוניברסיטאות
- רוב ההזמנות נשלחות לספריות המתמחות במדעי החברה
- ספריות אוניברסיטאות רבות לא מאפשרות השאלת ספרים למכללות

סיכום (המשך)

- העומס מתמקד במספר מסוים של ספריות אוניברסיטאות בלבד
- בהרבה ספריות אוניברסיטאות נרשמו ירידות במספר ההזמנות הנכנסות (מכל מיני סיבות כמו עליה בגישה ושימוש בחומרים אלקטרוניים)
- המחירים לא מרתיעים את המכללות מלהזמין מאוניברסיטאות
- המכללות לא משתמשות באוניברסיטאות כ **outsourcers**

המלצות

- יצירת קוד אתי (code of practice) להשב"ס בישראל כפי שקיים ב ALA
- המשך שיתוף פעולה והדדיות בין המכללות והאוניברסיטאות
- פיזור ההזמנות באופן שווה בין הספריות
- יצירת קונסורטציות נוספות למכללות
- שמוש בתוכנות לניהול הזמנות וכספים והעברת מסמכים

המלצות (המשך)

- הוספת כוח אדם מקצועי בכל המחלקות להשב"ס בכל סוגי הספריות
- ניהול נתונים סטטיסטיים

המלצות (המשך)

- פרסום מדיניות פתוח האוסף ומדיניות השב"ס באתרי הספריות
- מחקרים נוספים בתחום

שינויים מאז המחקר

- שיתוף פעולה בין המכללות לבין עצמן
- כגון: רכישה משותפת של אלף 500 כולל בדיקה מעמיקה לפני הרכישה, השב"ס חינם בין חברי פורום הצפון, רכישה משותפת של ספרים מחו"ל ועוד...
- גישה לכתבי-עת אלקטרוניים דרך מלמ"ד
- מגמה של פתיחת מסלולי מאסטר ובניית אוספים בהתאם
- הדדיות - הספקת פריטים מהמכללות אל האוניברסיטאות

